

B O G A N M E L D E L S E R

H. WINDING PEDERSEN: *Varedistributionens struktur og omkostninger*. Københavns Universitets Økonomiske Institut, Studier nr. 16. København: Gad, 1971. 182 pp. Pris: Kr. 62,00.

Bogen er en ny lærebog for statsvidenskabelige studerende ved Københavns universitet i en del af faget industri- og handelspolitik. I et af de afsluttende afsnit fastslår forfatteren, at distributionsomkostningerne, når samtlige omsætningstrin i produktion og handel medtages, næppe er langt fra 50 pct. af konsumvarenes priser. På denne baggrund er det overraskende, at der først nu foreligger en samlet nationaløkonomisk fremstilling af varedistributionens problemer. En gennemlæsning af det foreliggende værk giver en væsentlig del af forklaringen herpå. Det må have været et kæmpearbejde at gennemgå den omfattende litteratur fra de vestlige lande af meget forskellig karakter, som beskriver forskellige sider af emnet og belyser en række specialproblemer. Det har også krævet en betydelig indsats at afklare begreberne og foretage en begrænsning af stoffet, så det kun er væsentlige og afgørende sammenhænge, der er behandlet. Som helhed er det lykkedes udmærket. Der skal dog gøres opmærksom på, at bl.a. de yderste trin på hver side af distributionsprocessen er udeladt, nemlig omsætningen på de internationale råvaremarkeder og restaurationsbranchen. De internationale råvaremarkeder er nævnt i forbindelse med nogle få linier om de specielt organiserede markeder. Det nævnes samtidigt, at de organiserede markeder kun dækker forholdsvis få varer og omsætningstrin, og man kan godt forstå, at en nærmere behandling heraf udelukkes, når hovedsigtet er distributionen inden for et nationalt landområde. På den anden side skal det fremhæves, at de internationale råvaremarkeder og iøvrigt også andre organiserede markeder har en sådan betydning for prisbevægelserne gennem hele distributionssystemet, at en behandling af deres teknik og problemer kunne fortjene et særligt værk, som bl.a. måtte give anledning til at trække mange paralleler til de i mikroteorien anvendte modeller. En sådan bog burde være obligatorisk pensum.

Der skal ikke her gås nærmere ind på den klare beskrivelse og problemstilling i bogens kapitler om forbrugsvaredistributionens udvikling, varedistributionens omkostninger, stordriftsfordele, distributionskanalerne og sortiments- og branchedeling. Det skal kun nævnes, at benzinomsætningen fortjener en omtale i forbindelse med ene-forhandlersystemerne.

Der skal i det følgende gøres nogle bemærkninger i tilknytning til kapitlet om pris- og rabatsystemer. Her er også en udmærket beskrivelse af bruttoprissystemet og forskellige rabatformer samt den sammenhæng, der kan være mellem rabatter og prisdiskrimination. Imidlertid ville det have været spændende, om den praktiske fastsættelse af grundprisen i prissystemerne var blevet nærmere behandlet, og der var givet en forklaring på, hvordan den handlende, der ikke fulgte et prissystem, kom frem til sin pris. Herom er det ikke nok at henvise til driftsøkonomien. Den praktiske prisfastsættelse, der i flere tilfælde indtil nu blot er forklaret med henvisning til branchetraditioner, trænger i høj grad til analyse ud fra et nationaløkonomisk synspunkt, og der er sammenhæng mellem disse problemer og strukturproblemerne. Der er f.eks. mange brancher med en tradition om en prisfastsættelse, der giver en betydelig forskel mellem den forkalkulerede bruttoavance og den realiserede regnskabsmæssige avance, hvor forskellen bl.a. forklares ved udsalgstab. Vil en ophævelse af det beskyttede udsalg ændre dette system? Den traditionelle bruttoavancestruktur er iøvrigt i moderne blandede storforretninger blevet brudt ved det, der er blevet kaldt den dynamiske prispolitik (dagens tilbud - husmoderrabat for vekslende varer). Fænomenet er antydnet et par steder, men burde være gjort til genstand for en nærmere diskussion bl.a. i forbindelse med de synspunkter på lokkevarer, der var fremme for 10-15 år siden.

I bogens afsluttende kapitler om integrationstyper, omkostningsudvikling og hovedfaktorerne bag strukturudviklingen belyses en række helt aktuelle problemer for nutidens handelsomsætning. Det er spændende læsning, der giver et godt værktøj til hjælp

B O G A N M E L D E L S E R

H. WINDING PEDERSEN: *Varedistributionens struktur og omkostninger*. Københavns Universitets Økonomiske Institut, Studier nr. 16. København: Gad, 1971. 182 pp. Pris: Kr. 62,00.

Bogen er en ny lærebog for statsvidenskabelige studerende ved Københavns universitet i en del af faget industri- og handelspolitik. I et af de afsluttende afsnit fastslår forfatteren, at distributionsomkostningerne, når samtlige omsætningstrin i produktion og handel medtages, næppe er langt fra 50 pct. af konsumvarenes priser. På denne baggrund er det overraskende, at der først nu foreligger en samlet nationaløkonomisk fremstilling af varedistributionens problemer. En gennemlæsning af det foreliggende værk giver en væsentlig del af forklaringen herpå. Det må have været et kæmpearbejde at gennemgå den omfattende litteratur fra de vestlige lande af meget forskellig karakter, som beskriver forskellige sider af emnet og belyser en række specialproblemer. Det har også krævet en betydelig indsats at afklare begreberne og foretage en begrænsning af stoffet, så det kun er væsentlige og afgørende sammenhænge, der er behandlet. Som helhed er det lykkedes udmærket. Der skal dog gøres opmærksom på, at bl.a. de yderste trin på hver side af distributionsprocessen er udeladt, nemlig omsætningen på de internationale råvaremarkeder og restaurationsbranchen. De internationale råvaremarkeder er nævnt i forbindelse med nogle få linier om de specielt organiserede markeder. Det nævnes samtidigt, at de organiserede markeder kun dækker forholdsvis få varer og omsætningstrin, og man kan godt forstå, at en nærmere behandling heraf udelukkes, når hovedsigtet er distributionen inden for et nationalt landområde. På den anden side skal det fremhæves, at de internationale råvaremarkeder og iøvrigt også andre organiserede markeder har en sådan betydning for prisbevægelserne gennem hele distributionssystemet, at en behandling af deres teknik og problemer kunne fortjene et særligt værk, som bl.a. måtte give anledning til at trække mange paralleler til de i mikroteorien anvendte modeller. En sådan bog burde være obligatorisk pensum.

Der skal ikke her gås nærmere ind på den klare beskrivelse og problemstilling i bogens kapitler om forbrugsvaredistributionens udvikling, varedistributionens omkostninger, stordriftsfordele, distributionskanalerne og sortiments- og branchedeling. Det skal kun nævnes, at benzinomsætningen fortjener en omtale i forbindelse med ene-forhandlersystemerne.

Der skal i det følgende gøres nogle bemærkninger i tilknytning til kapitlet om pris- og rabatsystemer. Her er også en udmærket beskrivelse af bruttoprissystemet og forskellige rabatformer samt den sammenhæng, der kan være mellem rabatter og prisdiskrimination. Imidlertid ville det have været spændende, om den praktiske fastsættelse af grundprisen i prissystemerne var blevet nærmere behandlet, og der var givet en forklaring på, hvordan den handlende, der ikke fulgte et prissystem, kom frem til sin pris. Herom er det ikke nok at henvise til driftsøkonomien. Den praktiske prisfastsættelse, der i flere tilfælde indtil nu blot er forklaret med henvisning til branchetraditioner, trænger i høj grad til analyse ud fra et nationaløkonomisk synspunkt, og der er sammenhæng mellem disse problemer og strukturproblemerne. Der er f.eks. mange brancher med en tradition om en prisfastsættelse, der giver en betydelig forskel mellem den forkalkulerede bruttoavance og den realiserede regnskabsmæssige avance, hvor forskellen bl.a. forklares ved udsalgstab. Vil en ophævelse af det beskyttede udsalg ændre dette system? Den traditionelle bruttoavancestruktur er iøvrigt i moderne blandede storforretninger blevet brudt ved det, der er blevet kaldt den dynamiske prispolitik (dagens tilbud - husmoderrabat for vekslende varer). Fænomenet er antydnet et par steder, men burde være gjort til genstand for en nærmere diskussion bl.a. i forbindelse med de synspunkter på lokkevarer, der var fremme for 10-15 år siden.

I bogens afsluttende kapitler om integrationstyper, omkostningsudvikling og hovedfaktorerne bag strukturudviklingen belyses en række helt aktuelle problemer for nutidens handelsomsætning. Det er spændende læsning, der giver et godt værktøj til hjælp

ved vurdering af udviklingen. Disse kapitler må medføre, at bogen bliver læst af mange flere end de statsvidenskabelige studenter.

Om disse kapitler skal der iøvrigt kun gøres to bemærkninger. Ved analyse af den nyeste udvikling af detailhandelen glemmer forfatteren ikke forbrugeren, men ville det ikke have været på sin plads, om der havde været et særligt afsnit om forbrugerbevægelsen, der for en stor del er et resultat af denne udvikling, og en diskussion af de krav, bevægelsen opstiller. Den anden bemærkning knytter sig til sidste kapitels afsnit om bruttopriser. Her må det med i billedet, at det i nogle brancher nu har afgørende betydning, at enkeltvirksomheder i flere led, der praktiserer bruttoprissystemet, står overfor kæder, hvor leddene er integreret, og der er en central prisfastsættelse. Er der ikke en skævhed i, at købmændene ikke må indgå i bindende bruttoprissystemer, når FDB fastlægger brugsforeningernes priser?

Der skal endnu en gang til afslutning fremhæves, at studenterne har fået en ny klar lærebog i en broget og problemfyldt del af et vigtigt politikfag, og at bogen med sine udmærkede oversigter over den aktuelle udvikling inden for handelen også må være en nyttig håndbog for administrationen og erhvervslivet.

Niels Banke*

* Fhv. direktør for Monopoltilsynet.

ESTER BOSERUP: *Woman's role in economic development*. London: George Allen and Unwin, 1970. 283 pp. Pris: 55 s.

Ester Boserup har på ny skrevet en god og interessant bog; dennegang om kvindens rolle i økonomisk udvikling, underforstået i udviklingslandene. Bogens titel dækker fint indholdet. Imidlertid kunne den næsten lige så godt have heddet: Kønsrollemønstret i den økonomiske udvikling. Forholdet er jo det, at man kan ikke skrive om kvinders indsats uden samtidig at skrive om mænds. Står der i en tabel, at x pct. af de beskæftigede i et fag er kvinder, ja så er (100 - x) pct. mænd. Indirekte fortæller denne bog en masse om mænds rolle i udviklingsprocessen. Det bliver den ikke dår-

ligere af; man spørger blot sig selv, om et forholdsvis beskedent merarbejde ikke kunne have gjort den tvekønnet, hvad den nok var blevet endnu bedre af.

Bogen er et udpræget stykke litterært samlearbejde. Forfatteren har læst et endog meget stort antal studier, derigennem fået materiale til at give en samlet fremstilling og til at drage en række konklusioner. Det forekommer mig, at dette er gjort på en yderst velafbalanceret måde, og at det er lykkedes hende at få de mange brudstykker samlet til et hele. Forfatteren har tydeligvis interesseret sig mest for Afrika og Asien, medens Sydamerika, om end det ikke glemmes, så dog langt sjældnere omtales. Bogen indeholder en del statistisk materiale, mange tabeller, diagrammer o.lign. De er gennemgående særdeles oplysende. Anmelderen savner imidlertid en omtale af, hvor troværdig denne statistik er. Enhver, der har arbejdet med disse lande, ved, at der ofte offentliggøres statistik, som bedst kan karakteriseres som gætterier. Da bogen er læselig også for andre end specialister, burde nok advarsler på dette område være skrevet. Dette har også sin betydning for kendere, der vil være tilbøjelige til at skyde størstedelen af statistikken til side, vel vidende, at en del af den kan man ikke stole på. Men uden vejledning ved man ikke, hvilken del. Det er i mine øjne ingen undskyldning, at forfatteren her er i vogn med talrige andre.

En af mærkværdighederne, man møder i udviklingslandene, er, at byernes kønsfordeling kan være så skæv. I Afrika er således flertallet af byerne mandbyer. Det samme er tilfældet - om end måske lidt mindre udpræget - i Asien. Derimod er det typisk i Sydamerika, at der er et ikke ringe kvindeoverskud i byerne. Forfatteren er tilbøjelig til at forklare dette forhold først og fremmest ved efterspørgslen efter arbejdskraft i byerne. De tidligere kolonimagter efterspurgte mænd, og altså blev det mænd, der vandrede til byerne. At de beskæftigede mænd kunne imidlertid også skyldes, at det var mænd, der var til at få.

At kolonimagterne underlagde sig det indre af Afrika, gjorde store dele af de afrikanske mænd helt eller næsten helt arbejdsløse. Under det førkoloniale system havde deres opgave stort set været krig, forsvar mod andre stammer, mod slavejægere og vilde dyr og af mere fredelige